

Nr 180.

Ankom till riksdagens kansli den 28 maj 1937 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om anslag till allmänna brandförsäkringsverket för byggnader å landet för täckande av viss förlust.

(1:a avd.)

Uti två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av N. Gabrielsson (nr 32) och den andra inom andra kammaren av herr A. Gustafson i Kasenberg (nr 74) har hemställts, att riksdagen ville, till täckande av den förlust, som drabbat Allmänna Brandförsäkringsverket för byggnader å landet i anledning av förelupet oriktigt förfarande i ett in-teckningsärende, under riksstatens tionde huvudtitel anvisa ett anslag av kronor 30,206: 75.

Motionärerna hava till stöd för sin framställning anfört följande:

Mot hypotek av två in-teckningar å resp. 15,000 kronor och 10,000 kronor. fastställda den 14 mars 1910, §§ 88 och 89, med bästa rätt i egendomen Håkanbol m. fl. fastigheter i Nysunds socken av Värmlands län utlämnades från Allmänna Brandförsäkringsverket för byggnader å landet den 23 februari 1927 ett amorteringslån å 25,000 kronor, löpande med en ränta av $4\frac{3}{4}$ procent.

Ifrågavarande in-teckningar förnyades av Östersysslets domsaga första gången den 19 juli 1919 §§ 186 och 187. Därefter uppvisades in-teckningarna den 7 maj 1928 för vinnande av in-teckningsförnyelse hos Stockholms rådhusrätt och, sedan rådhusrättens protokoll häröver företetts hos ovannämnda häradsrätt, förnyades desamma av häradsrätten den 4 juli 1928, §§ 162 och 163.

Efter lagsökning på grund av utebliven betalning meddelade länsstyrelsen i Örebro län utslag den 15 juni 1933. Däri antecknade länsstyrelsen bland annat, att Kungl. Maj:t genom nådigt brev den 25 augusti 1922 förordnat, såvitt nu vore fråga, att de fastigheter, som då utgjorde den till Värmlands län hörande delen av Nysunds kommun, bland vilka här ifrå-gavarande fastigheter ingingo, skulle från och med den 1 januari 1923 bland annat i judiciellt hänseende överflyttas från Ölme, Visnums och Väse härads tingslag samt Östersysslets domsaga till Edsbergs härads tingslag och Väster-Närkes domsaga. Härefter yttrade länsstyrelsen, att, enär såvitt visats, de till grund för brandförsäkringsverkets krav åberopande in-teckningar icke inom den i 19 § förordningen den 16 juni 1875 angående in-teckning i fast egendom föreskrivna tid från den 19 juli 1919 blivit av behörig domstol förnyade, brandförsäkringsverkets ansökning om beloppets fastställande till betalning ur de in-tecknade fastigheterna icke kunde upp-tagas till vidare prövning.

Sedan vederbörande låntagare på brandförsäkringsverkets ansökning för-satts i konkurs, erhöll verket såsom utdelning i konkursen ett belopp av kronor 654: 20.

I en till Svea hovrätt ingiven skrift anhöll brandförsäkringsverket, att hovrätten måtte vidtaga åtgärd för vinnande av rättelse av den situation, i vilken verket utan förskyllan blivit försatt.

Advokattfiskalsämbetet i hovrätten yrkade i avgivet memorial, att ordföranden i häradsrätten vid dess sammanträde den 4 juli 1928 måtte förpliktas till brandförsäkringsverket utgiva skadestånd för den lidna förlusten, men i utslag den 17 maj 1934 prövade hovrätten rättvist ogilla den mot nämnde ordförande i målet förda talan.

Efter det brandförsäkringsverket anfört underdåniga besvär häröver, fann Kungl. Maj:t i utslag den 8 november 1935 ej skäl göra ändring i hovrättens utslag.

Under framhållande av att brandförsäkringsverket utan egen förskyllan genom försummelse av statens organ tillfogats ekonomisk förlust och att det synes verket vara en gård av rättvisa, att verket härför hölles skadeslöst genom ersättning av allmänna medel, anhöll brandförsäkringsverket i skrivelse till Kungl. Maj:t den 17 januari 1936, att Kungl. Maj:t täcktes vidtaga åtgärd för att verket för sin förlust bereddes ersättning med visst, i skrivelsen angivet belopp.

Sedan statskontoret och justitiekanslerämbetet avgivit infordrade utlåtanden i ärendet fann Kungl. Maj:t genom beslut den 11 december 1936 brandförsäkringsverkets framställning icke föranleda någon Kungl. Maj:ts vidare åtgärd.

Allmänna Brandförsäkringsverket för byggnader å landet är ett ömse-sidigt brandförsäkringsbolag, vars försäkringstagare äro dess delägare. Dessa utgöras till alldeles övervägande del av lantbrukare och landskommuner. Verkets försäkringsrörelse utövas över hela rikets landsbygd. Hela vinsten av rörelsen disponeras av försäkringstagarna.

Verkets fonder äro likaledes delägarnas egendom och det åligger verkets styrelse att med hänsynstagande till bestämmelserna i 215 och 216 §§ av lag 25 maj 1917 om försäkringsrörelse placera brandförsäkringsverkets tillgångar på ett för brandförsäkringsverket betryggande sätt. I berörda bestämmelser finnes bland annat medgivet möjlighet till placering av medel mot säkerhet av inteckning i fast egendom inom två tredjedelar av senast fastställda taxeringsvärde. För att tillgodose sina delägars intressen har verket ansett sig böra i främsta rummet till dessa utlämna sådana lån. Lånen äro också utgivna till försäkringstagare över hela landet.

Det är, enligt min uppfattning, av synnerlig vikt, att icke förtroendet till inteckningar såsom placeringsobjekt undergräves. Detta skulle emellertid lätt kunna bli fallet, om på grund av viss ämbetsmans felaktiga förfarande rättsförlust skulle kunna uppstå för en kreditgivare. Om, såsom i föreliggande fall ägt rum, ett påtagligt fel begåtts av en statlig myndighet, måste den, som härigenom drabbats av förlust, anses äga berättigat anspråk på att staten träder emellan för vidtagande av rättelse härutinnan.

Då Allmänna Brandförsäkringsverket för byggnader å landet i det här relaterade fallet fått vidkännas en förlust enligt bifogade uträkning uppgående den 1 jan. 1937 till kr. 30,206: 75 synes det riktigt, att staten ersätter verket denna förlust.

Utskottet.

Såsom av de föreliggande motionerna framgår har enskild genom felaktig inskrivningsåtgärd av vederbörande statens befattningshavare åsamkats för-

lust. Någon allmän ansvarighet för statsverket att ersätta den uppkomna skadan torde icke föreligga. Utskottet, som visserligen finner, vad i detta fall förekommit vara ur rättssynpunkt i hög grad otillfredsställande, anser sig dock under förhandenvarande förhållanden icke böra tillstyrka riksdagen att anvisa medel för beredande av gottgörelse av den förlust, som här drabbat den enskilde.

Utskottet vill i detta sammanhang erinra därom, att första lagutskottet i sitt utlåtande nr 64 med anledning av väckta motioner hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning av frågan, huruvida och på vad sätt den, som lidit skada till följd av inskrivningsfel, skulle kunna erhålla ersättning härför direkt av statsverket. Härigenom åsyftas att för framtiden förebygga, bland annat, sådana förhållanden, som i de föreliggande motionerna påtalats.

Utskottet hemställer,

att motionerna I:32 och II:74 icke må av riksdagen bifallas.

Stockholm den 28 maj 1937.

På statsutskottets vägnar:

ANDERS ANDERSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Olof Olsson*, *Nilsson* i Malmö, *Svensson* i Kompersmåla, *Oscar Olsson*, *Hansén*, *Asplund*, *Nilsson* i Landeryd, *Gustafsson* i Benestad, *Holmström*, *Nilsson* i Fredriksfält, *Hörstadius* och *Englund*; samt

från andra kammaren: herrar *Anderson* i Råstock, *Jansson* i Falun, *Törnkvist*, *Eriksson* i Stockholm, *Jeppsson*, *Persson* i Falla, *Svensson*, *Andersson* i Prästbol, *Ward*, *Andersson* i Södergård, *Isacsson* och *von Seth*.

Reservationer:

1) av herrar *Anderson* i Råstock, *Jansson* i Falun, *Törnkvist*, *Eriksson* i Stockholm, *Ward* och *Isacsson*, vilka ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

»Då enligt gällande lagstiftning någon skyldighet för statsverket att ersätta skada, som till följd av fel och försummelse från statens befattningshavares

sida åsamkats enskild, icke torde föreligga, finner sig utskottet icke kunna tillstyrka motionerna.

Utskottet hemställer,

att motionerna I:32 och II:74 icke må av riksdagen bifallas.»

2) av herrar *Svensson* i Kompersmåla, *Nilsson* i Landeryd, *Holmström*, *Persson* i Falla och *von Seth*, vilka ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

»Såsom av motionerna framgår har enskild genom felaktig inskrivningsåtgärd av statens befattningshavare åsamkats förlust. Ehuru enligt gällande lagstiftning någon skadeståndsskyldighet för staten icke torde föreligga, synes det utskottet dock vara med billighet och rättvisa förenligt, att staten lämnar viss ersättning. Att förhållanden sådana som motionärerna påtalat äro ur rättssynpunkt i hög grad otillfredsställande och för framtiden böra förebyggas framgår också däraf, att första lagutskottet i sitt utlåtande nr 64 med anledning av väckta motioner hemställt om utredning av frågan, huruvida och på vad sätt den, som lidigt skada till följd av inskrivningsfel, skulle kunna erhålla ersättning härför direkt av statsverket.

På vad sätt och under vilka förhållanden gottgörelse av den lidna förlusten i det föreliggande fallet bör ske, är en fråga, till vilken utskottet icke anser sig vilja taga ställning utan synes densamma vara av beskaffenhet att av Kungl. Maj:t tagas under omprövning.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må med anledning av motionerna I:32 och II:74 i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville taga under omprövning frågan, huruvida och på vad sätt ersättning må kunna beredas allmänna brandförsäkringsverket för byggnader å landet för den skada, som åsamkats nämnda bolag genom förelupet oriktigt förfarande i ett in-teckningsärende.»